

El dia 25 de novembre va tenir lloc al claustre del monestir de Pedralbes la cerimònia de comiat de la soprano Montserrat Figueras, morta el dia 23, a Bellaterra. EL TEMPS reproduceix els parlaments de Carles Duarte, pronunciat en nom del Cercle del Museu d'Història de Barcelona, i de Manuel Forcano, que parlà en nom de la Fundació Centre Internacional de Música Antiga.

“Durant 45 anys ha estat la meua amiga, esposa, amant, musa i companya”, va recordar en francès i català un emocionat Jordi Savall, divendres dia 25 de novembre, al claustre del monestir de Pedralbes, acompanyat dels seus fills Ariadna i Ferran, a més de testificar “l’empremta inconfusible de la seva força espiritual”.

“Tot allò que va fer era impregnar de llum. Li dec moltíssim com a ésser humà i com a artista”, va dir Savall.

Montserrat Figueras va morir el 23 de novembre. Feia un any que se

‘Catalan soprano’

li havia declarat un càncer, malaltia que, coratjosament, va combinar amb concerts i enregistraments fins el mes d’agost.

Els assistents a la cerimònia –familiars, amics, admiradors i representats de les institucions catalanes– ploraven la desaparició de qui la premsa mundial i les pàgines electròniques

dels canals de música han anomenat “a marvellous Catalan soprano with a luminous voice”.

The New York Times va dedicar-li un llarg article, signat per Zachary Woolfe, amb el títol “Montserrat Figueras, Catalan Soprano, Dies at 69”.

L’articulista hi destacava la contribució, amb el seu marit, Jordi Savall, a

Comiat de Montserrat Figueras

Cap espai no podria acollir millor el nostre comiat de la Montserrat que aquest monestir on tanta felicitat ens ha ofert amb la meravella del seu cant i on avui podem sentir-la de nou intensament, igual que ho fèiem, com en tantes altres ocasions memorables, el 9 de juny del 2008 amb el seu fascinant i polièdric retrat de la dona medieval i renaixentista a Lux Feminae. La mare Pierrette ens deia “era un àngel i cantava com un àngel” Sí!

Permeteu-me que, com a secretari del Cercle del Museu d’Història de Barcelona (la fundació de Montserrat Figueras i Jordi Savall en forma part), us doni la benvinguda al claustre del monestir de Pedralbes fent-me ressò del respecte commogut de les autoritats de la ciutat de Barcelona i de la direcció i l’equip del Museu.

Ningú no ha cantat la Sibil·la com la Montserrat. Ara el seu cos fatigat descansa. Com la Sibil·la, roman amb nosaltres, més enllà del temps, la seva

Carles Duarte i Montserrat

Escriptor

veu. I el dolor, el seu, el nostre. Sí, la llàgrima, aquesta esfereïda desolació que ens ve de l’absència. Ens n’arrecerem a la casa dels records. N’obrim les finestres per retrobar-hi la seva llum generosa de bellesa i d’espiritualitat. Torna a ser amb nosaltres la seva ànima valenta i lliurada amb devoció, al costat de Jordi Savall i dels seus fills Arianna i Ferran, a la vida i a l’art en un compromís indefallent de plenitud.

La Montserrat va rebre un gran nombre de rellevants distincions i guardons a Catalunya, a França, als Estats Units... Deixeu-me que avui esmenti no pas el més solemne, però sí potser un dels que ens acosta més a l’essència del seu cor, el nomenament, amb en

Jordi, per la UNESCO com a Artista per la Pau.

Montserrat Figueras tenia un do natural i misteriós que la distingia, però no es va limitar a conrear-lo i a transmetre’ns-en els fruits, sinó que va construir amb coratge una trajectòria exigent, de treball intens i de voluntat de rigor, que la van dur a merèixer l’admiració i el reconeixement del món musical d’arreu.

Però, més enllà d’aquestes extraordinàries condicions professionals que posseïa en un grau tan elevat, el que feia que Montserrat Figueras transcendís el perfil d’una intèrpret per encarnar uns valors que ens duen a considerar-la una de les personalitats musicals més completes i influents del nostre país era la seva dimensió humana: la seva concepció integral de l’art com a element indistricable de la pròpia existència, la seva genuïna sensibilitat, la seva mirada intel·lectual, la seva consideració ètica del món. Recordem-ne aquestes paraules: “Cantem amb el nostre ésser, tot aquest calidoscopi del que hem viscut i del que coneixem que ens dóna una dimensió d’artista. La

favor de la revitalització de la música antiga.

Els elogis sobre la seva veu –glamurosa, emotiva, inimitable, precisa, versàtil i passional– competien amb els que li havia dedicat –recordava Zachary Woolfe– Paul Griffiths, el qual va dir que la seva veu tenia la qualitat d’un somriure seductor.

Igual com el crític del diari de Nova York, tots els crítics musicals que han ennovat la seva mort han recordat que Montserrat Figueras era una de les més grans expertes mundials en música medieval i del Renaixement, i que la seva contribució a la revitalització de les composicions d’aquestes èpoques no ha tingut preu.

Finalment, recordaven que, a més de ser una acreditada cantant, era compositora i investigadora.

El crític del *New York Times* tanca l’extensa necrologia informant sobre el seu darrer enregistrament, amb Jordi Savall i Hespèrion XXI: *La*

veu evoluciona inevitablement d’acord amb el nostre interior. He intentat preservar una certa transparència, una fragilitat, una flexibilitat i una simplicitat a fi de produir un discurs poètic.” L’art és una porta oberta a ser més, a sentir més, a intuir el nostre lligam amb el misteri, el que enalteix l’ànima humana i l’allunya del que és tan sols supervivència. Plotí a les seves *Ennèades* ens parla del músic com un ésser “commogut i transportat per la bellesa”. La Montserrat ho era. Ho és.

La Montserrat era i és feta de Llum, una Dama de Llum, la mà de la vida que som unida a la mà del que ens transcendeix, del que roman de nosaltres travessant els segles i les generacions. Els qui l’hem estimada i n’hem sentit l’amistat la durem dins nostre com un tresor preciós que ens dignifica.

Serà sempre amb nosaltres quan contemplem els mars i les nits.

Sense la Montserrat som més fràgils. Ara que ens manca la llum del seu gest, la música i la seva veu, que ens consolen, se’ns fan encara més necessàries.

JORDI PLAY/ARXIU

La soprano Montserrat Figueras, en una imatge de l’any 2005.

“The New York Times” i “Le Monde” han dedicat extensos elogis a la veu de Montserrat Figueras i a la seva aportació cultural

Sublime Porte: Voix d’Istanbul, 1430-1750. El disc va ser enregistrat a la col·legiata de Cardona del 16 al 18 de maig i el 13 i 14 de juny.

Difícilment, però, podrem trobar una anàlisi més afinada i extensa de la veu de la soprano que la que li va dedicar Renaud Machart a *Le Monde* del dia 25. La notícia ja s’anunciava a portada amb el títol “Montserrat Figueras, mort d’una soprano bouleversante” (‘trasbalsadora’). El crític començava dient que era una dona d’una noblesa i d’una elegància morals i artístiques

Una veu de llum

Tot i la pena i cor encongit, les meves paraules aquest matí de comiat, que són les de molts, seran en positiu, d'agraïment per tot allò que, de la teva persona, del teu art, de la teva música, del teu cant, ens has donat, Montserrat:

Gràcies per tantes Sibil·les, paraules cantades com llum entre els vel·ls de la foscor. Les hem escoltat sempre fascinats com qui sent d'un vol l'aire mogut, però no les ales.

Gràcies perquè amb tu hem après la importància de les paraules cantades, del missatge que vesteix la música. Que evident, amb el teu cant, que la llengua no té ossos, però és capaç de trencar-ne.

Gràcies per la màgia, l'aura i el misteri dels textos i les partitures antigues i que tu tan bé vas saber interpretar, entendre, transmetre, encomanar. En cantar, en escoltar-te, ens feies màgics i es feien veritat totes les mentides dels poetes.

Gràcies per la teva generositat, sempre atenta i disposada a compartir amb tots nosaltres els teus fars: la bellesa, l'espiritualitat, la poesia, les

Manuel Forcano

Escriptor

músiques, la saviesa transcendent que ens fa sempre més persones i que ens fa entendre l'harmonia del món, de l'univers, de les esferes, paraules que t'agradaven.

Gràcies perquè has estimat al màxim com els ocells les cireres: fins els pinyols, i perquè sempre has celebrat la llum tot recordant-nos que també de dia lluen les estrelles.

Vivim el temps d'una sageta des de l'arc tibat fins a la carn ferida. Però **gràcies** perquè, ara que ens has deixat, entenem que els dies al teu

“Gràcies per tantes ‘Sibil·les’, paraules cantades com llum entre els vel·ls de la foscor”

costat eren plens, eren rics. Com deia Plini, “comptem els dies, quan els hauríem de pesar”.

Avui estem tristos de saber que ets com una fruita que no pot tornar a l'arbre, com vi que no pot tornar a la rodonesa del raïm. Però **gràcies** per la teva dolçor, per la teva lluminositat, per la fulgor que desprenies. Al teu costat érem com saurins que finalment han trobat l'aigua i llencen les baquetes.

Gràcies per viure, cantar i proclamar l'amor, les senderes vers la unió. Quan ets arrel, desitges terra. Com va dir el gran poeta místic Hussein ibn Mansur al-Hal·lag, “l'amor millor és el que es proclama, com el foc que és inútil mentre resta dins la pedra”.

Gràcies per ser el vent entre el blat, una mà entre els cabells, la carícia, la tendresa.

Els records són a voltes petits i fràgils com la llum d'un únic llumí encès per il·luminar una nit. Però **gràcies** perquè el record de tu ens serà fàcil de fer-lo perdurar: en el refugi de la intimitat de la memòria s'arbora ferm i poderós envers la teva veu, el teu cant.

La pena és com un mar que no fes cap a la costa les onades, però **gràcies, gràcies, gràcies** per tot. La vida és un port que arriba, per fi, a un vaixell.

Jordi Savall i Montserrat Figueras, amb els fills, Arianna i Ferran, al jardí familiar de la casa de Bellaterra. Era l'any 2005.

úniques, qualitats que compartia amb el seu amic i company musical, Jordi Savall.

En entrar a parlar de la veu, deia que era com una coloració, una vibració del silenci. “És sempre abusiú –afegia Renaud Machart– de reduir el color d'un cant a un únic qualificatiu expressiu, però el mot ‘malenconiós’ arriba amb naturalitat i amb prioritat a la ploma quan evoquem el de Montserrat Figueras.”

I, pel que fa als seus enregistraments més importants, el crític acabava indicant la recent reedició de l'àlbum *Cançons de la Catalunya Mil·lenària*, repertori culte i popular que reuneix, entre el intèrprets, la família Savall completa.

Lluís Bonada